

NEUMAYER K. DEZSŐ

Tomics Simon, az életmentő

Az öreg Tomics Simon unokájával, a szálas Peróval egyre feljebb terelte a birkanyáját. Folyton a Karassó mentén haladtak, utóbb a forrásig vergődtek, a pécsvárad hegyek közé.

A főerdész szinte tárt karokkal fogadta, szíves-örömezt megengedte, hogy a fenyves alján szárnyéket csináljon, és a trágya ellenében kiteleljen. Az öreg nem mondatta kétszer, hanem kapva kapott az alkalmon, hogy a sarjú patikai ára mellett úgyszólván krajcár nélkül telettesse ki a nyáját.

Nádat a darázi szigetből vittek utána, amennyi csak kellett, a szárnyék tőszomszédságában bőven futotta a tágas kunyhóra is. A tél már Szent András hetében kimutatta a foga fehérjét, az öregnek volt esze, amikor ellátta magát két hónapra való eleséggel. Valahányszor télapó kissé lecsillapodott – örök-ké csak nem csikorgathatja a fogát –, kivált éjszákánként, szünet nélkül szakadt a hó. Hajnaltól délig volt mit lapátolniuk kettőjüknek a szárnyék körül. Tanyájukról ki nem mozdulhattak, mert a vágást befűtta derékig. Bánták is ők, mikor benn a kunyhó padkáján bőven fehérlett a liszt, s a hátsó térből nagy bögyösen nyújtogatta potrohát egy akós hordó. Nincs is oka a szégyenkezésre, mert színültig van feketébe játszó kislelűdi vörös borral.

Estéknént Peró előszedte a szűr ujjából a tilinkót, s valahányszor egy-egy Mária-ének sírt föl rajta, az öreg Simon reszketeg hangjával kísérte.

Egy este is így volt. Hirtelen kísérteties vonítás üvöltött közbe a szent éneknek, s csaknem ugyanabban a pillanatban fölhangzott a juhászkomondorok dühös csaholása.

– Hallod, fiam, ezek farkasok. Jól ismerem a hangjukat. Legénykoromban sokat viaskodtam velük a darázi rétségben.

– Én megtöltöm a puskát.

– Sose bánts, fiam, gyáva féreg az, míg a kutyáink be nem rekednek, nem kapsz belőlük puskavégre egyet sem. Inkább éhen pusztul.

– Ez lövés volt! – ugrott fel Peró.

– Csendesen, hátha cserfa pattant kétfelé a nedvességtől.

– Újból lövés, tisztán hallom.

– Nagyon messze lehet. Talán bent a faluban

köszöntik pisztolydurrogással a közeledő karácsonyt. Mikor is lesz?

– Holnapután.

– Akkor ülj le szaporán, fiam. Szedd elő az imádásos könyvedet. Misére bajosan jutunk be, hát kezdjük az ünneplést előbb egy nappal, kezd d r: Pásztorok, pásztrok...

A kunyhóban fölharsant az ének, a szárnyékból behallatszott egy-egy didergő bárány elnyújtott bégetése.

*

A mohácsi karácsonyi hetivásáron a dályoki fuvarosok esküdözve beszéltek a farkasokról. Tulajdon szemükkel látták, hogyan csörtettek át a Duna jegén, s mint ügettek az országúton keresztül Pécsvárad felé.

A városi darabant füleit pedig farkasbunda védte, mindent hallott, s fitymálón szolt oda a csoportnak.

– Ez az utolsó farkas bőre – rajtam. Ennek a fajzatnak úgy magja veszett, mint a hétfejű sárkánynak.

A dályoki mesemondó megorrolta ezt a hetyke helyreigazítást, és nem maradt adósa a város emberének:

– Ha én nem láttam farkast, akkor ez a bunda sem farkasbunda, darabant úr.

– Farkas – nevetett a darabant –, lehet úgy, hogy farka van; de akkor a lovad is farkas – és nevetve ütögette össze bokáit.

– Jó kedve van – hangzott a háta mögött a csendőrijárat megjegyzése.

– Bizony én ma úgy táncolok, ahogy ez a szél füttyörész, csendőr uraim – feleli a darabant.

– Semmi újság? – kérdi az idősebb.

– A dályokiak olyant tudnak, hogyha igaz lenne, megérne tíz pengőt.

– Miről beszélnek?

– Farkast láttak.

Egy harmadik csendőr futva közeledett feléjük.

– Épp az imént beszéltem a mecseki főerdésszel, bajtársak, aki újságolta, hogy ma reggel három farkast látott Kéménd felé loholni. A hadnagy úr meghagyta, hogy tartsuk szemmel a határt, ha bevonulunk. S mihelyt valaki gyanús nyomot vesz észre, azonnal jelentse neki – Pécsre.

A darabant eloldalgott:

– Beszélhetek nekem, akár a részeg zsidónak. Én hurcolom a bőrét az utolsónak.

Alkonyattájon még haragosabb szél szántott a havon.

Két csendőr gyors menetelésben igyekezett előle. A szél tombolva nyargalt a Zengőre, hogy onnan

ádáz dühvel csapjon le a síkra. Tán a fehérség bántja, tán a halotti csend nincs ínyére, hogy minduntalan fel-felordít és tört ágat, kidőlt fákat szór a hóra, a gyolcs szemfedőre.

Az út mentén a semfüsemfa kerítésen szomorúan sipog az éhes veréb, mintha alamizsnát kérne szagatott jajszóval. A csendőrök visszahőkölnek, tisztán kivehető a farkascsapás.

– Ezt hajszoljuk. Az erdőbe vette magát a gyilkos párája. Megvacsorálunk, aztán elmegyünk jó estét köszönteni nekik, egy kicsit hangosan, de jól.

– Nagyon jól beszélsz. Az öreg Simont is útba ejtjük. November elején jártunk náluk, hátha azóta bajuk esett.

A telihold ki-kibújik szürke takarója alól; de a szélvész arcába csap hideg fagyával és hirtelen visszahúzza a fejét. A két csendőr is el-elfordítja tekintetét az ádáz csapkodás elől, és megy fáradhatatlanul feljebb-feljebb.

A hegy gerincén orkán dühöng, megragadja a ropogásra keményített halotti leplet, lerántja a szunnyadó anyaföldről s viszi a magasba, zúgva, tombolva, akár csak óriás kísértet erőlködne, hogy az égbe kapaszkodjék.

A csendőrök lába alatt bántó ropogással csikorog a hó; de járásuk még rugalmas, jókedvük nincs távozásban. Középtermetű barna fiú az egyik, finom úrias vonásokkal. Tartása délceg. A másik hirtelenszöke, herkulesi alak, ölnél magasabb. Hosszú, vastag bajuszába jégcsapok csimpaszkodnak bele, hogy szigorú tekintetét még félelmetesebbé tegyék. Az arc keménységét szinte lágyá olvasztja kék szemének tiszta derűje.

Széltében-hosszában a mérhetetlen erdőségben kívülük sehol eleven lélek. A mély, bokán felül erő süppedékben egyre lazult az ifjú izmok acélja. Lélegzetük szagatottabbá válik; de azért egyik sem nyitja panaszra ajkát.

Az orkán kitombolta magát, s a hó kezdett szaláingózni. A mennyei mécsket nem akasztották ki az angyalok az ég selyemsátorára, bizton bizvást, mert nekik is szükségük van rájuk belül, amíg a másvilági hattyük tollát fosztogatják.

Valamelyik csintalanul, édesen kacagva közibe fújhatott, s az kavargó magasságból nagy pelyhekben alá. A barna csendőr előtt úgy rémlik, hogy ilyesfélét hallott dajkájától.

Toll lesz, hiszen egyre jobban kívánczik oda a feje, önkéntelenül lebben el ajkáról:

– Csak el ne tévedjünk.

Az elöl haladó óriás anélkül, hogy hátranézne, szilárd hangon bátorítja:

– Szó sincs róla. Behunyt szemmel is oda találnék; tán csak nem fújta be az utakat a hó.

– Mit szólsz hozzá, nem fordulnánk inkább vissza.

– Azt mondom, én százszor mondom, de nem ám. Hátunk mögött a halál s az öreg Simon előttünk, hogy csaknem az orrom hegyével érem. Utánam, Emil, az a becsületes sokác a nyakunkba borul örömeiben.

Emilt már inkább az erős akarat tartotta lábon. Tüdejét az éles levegő késként hasogatta, bágyadtan susogta:

– Szilveszter, én leülök, elfáradtam.

Az óriás Szilveszter megtántorodott ijedtében:

– Az Istenért, hova gondolsz, hogy elpusztulj. Még tíz perc.

– Lélegzetem elszorult és lábam reszket, mint a kocsonya.

– Föl, föl, Emil, halál ólálkodik e takaró alatt, csak utánam.

Emilt a halál gondolata fölkelésre nógatta; félig öntudatlanul vonszolta eltikkadt tagjait.

Szilveszter lábai alatt hirtelen megindult a hó, s a csukódó pillákkal nyomában tántorgó Emil utána zuhant a mélységbe. Ahol a Karassó zuhatagot képez, s az esővíz mély medencét vájt, oda találtak botorkálni a sötétben. A patak fenéig megfagyva függött a sziklán, mint valami elhomályosult tükör.

Szilveszter puskájáról, köpönyegéről a havat rázta, majd felordított:

– Eltévedtünk.

A fenyők feje fölött gúnyosan rázták koronájukat, s a tükörben tisztán látszott, hogyan hajladoznak, csúfondárosan hajlongnak, tán még ismétlik is:

– Eltévedtünk, eltévedtünk.

Emil egy darabig nézte a fák hajlongását, pár pillanatig küszködött a halálos bágyadtsággal; de mikor Szilveszter kimondta az úttervet: Vissza! Egyet perdült, s végigvágódott a patak hosszában.

Szilveszter másodszor is bődült, puskáját eldobva odaugrott eszméletlen bajtársához:

– Emil, Emil, ébredj, mindjárt a célnál leszünk. Ébredj, különben veled halok – és kicsordult becsületes szeméből a könny, s végiggurult Emil kékülő arcán.

– Hagyj magamra – suttozta Emil –, gondolj a magad megmentésére.

– Nem hagylak, csak még öt percre állj talpra.

– De ha nem lehet.

– Idd ki ezt a kevés szíverősítőt – s ajkához tapaszt-

totta vadászkulacsát –, ettől megmozdul a véred. Így ni. Most csak utánam. Még öt perc az egész.

És megindult az óriás az övig erő hóban. Emil előtt úgy seperte a havat, mint a gőzkoztó. A havazás is megszűnt. A szemkör egyre tágult, egyre bővült. Kapaszkodóhoz értek. Meredek oldalán boróka lapult a kökény bokra mellé, hogy eldugja bogyóit az éhes csíz elől.

– Itt fölmászunk, aztán akár odakiálthatunk a kunyhóhoz, várnak ott ránk! – beszélt vidáman Szilveszter.

Bokorról bokorra hágva, kezét a kesztyűn át is megvérezte a kökény tuskés ága, de azért víg füttyszóval iparkodott a magasba.

Ott fent már várták. A farkasok útját állták. Szilveszter nyugodtan kapta fegyverét arcához. A farkasok a kiegyenesedő óriás láttára meghorkantak s lassan hátra-hátrafaragtak, villogó szemüket le nem véve Szilveszterről.

– Miért nem jöttök közelebb? – gúnyolódott Szilveszter.

S eldördült az első lövés. A legnagyobbra fogta. Az kettőt fordult a sarkán és beleharapott a hóba.

– Ez se gondolt soha ilyen hideg peccenyére, Emil – élcelődött a vadász.

A másik kettő annál undokabban csattogtatta fogát, farkával a havat csapkodva.

– Jut nektek is, csak ne türelmetlenkedjetek.

S új durranás verte föl a reneteg csöndjét. A második farkas irtóztató vonítással hömpölygött föl-alá. Mindkét jobb lábát töben roncsolta össze a jól irányzott golyó.

A harmadik egészen közel merészkedett.

– Ide, ide, téged villára tűzlek! – csikorgatta most már Szilveszter is a fogát, és feléje szúrt.

A farkas félreugrott; de Szilveszter gyors mozdulattal újból oly szerencsésen döfte oldalba, hogy a puszta csövégig szaladt belé a háromélű vas.

Majd a levegőben meglóbálta, és Emil feje fölött a mélységbe hajította.

– Emil pajtás, bátran jöhetsz, tisztára söpörtem előtted az utat.

Emil azonban minduntalan visszacsúszott. Ezen a bajon is segített Szilveszter. Lebocsátotta a zsinegbékót, s úgy húzta föl szép óvatosan bajtársát.

– Add meg e nyomorult bestiának a kegyelemlövést – könyörgött Emil a vergődő farkasra mutatva.

– Golyót nem érdemel, majd furkós bottal verem agyon, s holnap eljövünk a bőrükért.

Ezzel nekivágtak a fenyvesnek. Emil ösztönszerűen

emelgette lábait, mint a holdkóros. A borzasztó mélységű hó most már Szilvesztert is kezdte csalogatni, hívogatni fehér ágyára. Megijedt a tulajdon gondolataitól, s csak hogy elűzze e sötét hollókat, minden egyből ok nélkül nevéen szólította bajtársát.

De Emil nem válaszolt. Pár ölnyire mögötte, puszkáját ölébe fogva aludt édesdeden, mint aki illatos szobában, fehér párnák közt gyönyörű álmot lát s öntudatlanul mosolyog hozzá.

Szilveszter szaladva indult a keresésére, egy fenyőfa alatt talált rá.

– Pompás kriszkindli lenne farkas úréknak ez a szép baba itt a karácsonyfa alatt... Emil, ébredj, itt-hon vagyunk! Kelj föl, Emil, kelj föl, Emil.

Az csak mosolygott.

Az óriás levette kakastollas kalapját, keresztet vetett és égnek emelt szemekkel imádkozott:

– Uram Isten, áldj meg, mint Sámson.

Vállára emelte eszméletlen társát, s futni kezdett vele. Egy tisztásra ért. Lábai meg-megrogytak a kettős teher alatt, halántéka lüktetett, majd hogy be nem szakadt, nyakán, homlokán kidagadtak az erek, szeme előtt vérvörös színben karikázott a hó, két karja reszketett, mint az inaszakadtaké.

A juhászkomondorok neszét vették, dühösen csaholtak.

– Emil, hallod ezt a muzsikát? – kérdezte Szilveszter vérző szájjal.

Az öt komondor egyre ugatott. Az öreg Simon kitekintett s ráfordult a kuvaszokra.

– A holdvilágot ugatjátok, nem hagyjátok mindjárt abba!

De bizony azok nem hajlottak a szavára. Szilveszter észrevette az öreget, s minden erejét összeszedve odakiáltott:

– Simon, segíts! – aztán összeesett. – Ne félj, Emil, nem hagylak...

*

Mikor Simon Peróval egyenkint kunyhójába vitte őket, homloka redői elsimultak, halkan azt súgta unokájának:

– Vágd le azt a karácsonyi bárányt, ha majd eszméletre térnek, legyen mivel megkínálni őket.

Éjfél tájon Peró készen volt a peccenyével. Előbb Szilveszter nyitotta föl a szemét, csakhamar reá Emil is eszméletre tért, s míg jóízűen falatoztak s a pompás vörösből hatalmasakat kortyolgattak, az öreg a tüzet élesztgette, ajkán a szent karácsonyi énekkel:

– Dicsőség mennyben az Istennek!